

ความหมายของคำว่า "ประชาธิปไตย"

คำว่า "ประชาธิปไตย" ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า "Democracy" และภาษาฝรั่งเศส เรียกว่า "Democratic" มาจากคำภาษากรีกว่า "Demos" และ "Kratein" แปลว่าการปกครองโดยประชาชน

ความคิดที่จะให้มีการปกครองโดยชนส่วนใหญ่นี้ มีมาตั้งแต่สมัยกรีกเรื่องอำนาจ เมื่อประมาณสองพันสี่ร้อยกว่าปีมาแล้ว เฮโรโดตัส (พ.ศ. ๕๕ - ๑๑๘) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "ประวัติศาสตร์" (The History) ซึ่งเขาแต่งขึ้นตอนที่กล่าวถึงสุนทรพจน์ของโอเทนีส (Speech of Otanes) ว่า

สำหรับข้าพเจ้า ดูเหมือนเป็นสิ่งที่คิดว่าไม่มีคนหนึ่งคนใดในบรรดาพวกเรา ที่จะเป็นผู้ปกครองต่อไป เพราะว่า เป็นสิ่งที่ไม่สบายใจหรือใด ๆ ก็ตามอย่างใด ตรงกันข้าม การปกครองของคนหลายคนในชั้นแรกก็มีชื่อซึ่งเป็นชื่อที่ยุติธรรมที่สุดในบรรดาชื่อทั้งหลายอยู่ด้วย คือความเสมอภาค ในชั้นต่อมา กลุ่มชนก็ไม่ได้ทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งกันจะริบยอมทำใด ผู้นำแห่งต่าง ๆ ของรัฐยอมปฏิบัติไปโดยอาศัยการเล็ดลอด ตามปกติเจาหมายของรัฐจำกัดของขบแฉงการกระทำของเขา และในที่สุด เรื่องที่จะต้องพิจารณาข้างบนนี้ก็คงจะเสนอให้สมาชิกของประชาชน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ความเห็นว่า เราปล่อยให้ระบอบราชาธิปไตยเล็ดลอดไป

และเพิ่มอำนาจของกลุ่มชน เพราะในคนจำนวนมากมีทุกสิ่งทุกอย่าง?

อริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การเมือง (Politics) ว่า

ในบรรดาประชาธิปไตยแบบต่าง ๆ ย่อมมีแบบที่กล่าวกันว่า เป็นแบบที่อาศัยความเสมอภาคเป็นพื้นฐานอย่างเข้มงวดกวดขันเป็นแบบแรก ในประชาธิปไตยแบบนี้ กฎหมายกล่าวว่า ไม่มีใครยากจน ไม่มีใครมั่งมี และไม่มีใครเป็นนายต่อกัน แต่ทั้งสองฝ่ายยอมเท่ากัน...๒

G.C. Macaulay, Tr. The History of Herodotus Vol.I, Book III, (London: Macmillan and Co., 1890), pp. 250 - 251.

"...To me it seems best that no single one of us should henceforth be ruler, for that is neither pleasant nor profitable...On the other hand the rule of many has first a name attaching to it which is the fairest of all names, that is to say 'Equality'; next the multitude does none of those things which the monarch does: offices of state are exercised by lot, and the magistrates are compelled to render account of their action; and finally all matters of deliberation are referred to the public assembly. I therefore give as my opinion that we let monarchy go and increase the power of the multitude; for in the many is contained everything."

๒ Benjamin Jowett, Tr. Aristotle's Politics (London: Oxford University Press, 1926), pp. 155 - 156

"...Of form of democracy first comes that which is said to be based strictly on equality. In such a democracy the law says that it is just for nobody to be poor, and for nobody to be rich; and that neither should be masters, but both equal."

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของสหรัฐอเมริกา ได้นิยามระบอบประชาธิปไตยว่า "รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน..."^๓

ในการประชุม ณ กรุงมอสโคว์ พลเอกยอร์ช ซี มาร์แชล (General George C. Marshall) ได้แถลงถึงความหมายของประชาธิปไตยว่า ขาพเจาตระหนักดีว่า คำว่า "ประชาธิปไตย" นี้ มีความหมายหลายอย่าง สำหรับรัฐบาล และพลเมืองอเมริกัน ประชาธิปไตยมีความหมายพื้นฐาน เราเชื่อความมนุษย์มีสิทธิบางอย่างที่จะไม่มีใครขยงไปใคร คือ สิทธิซึ่งอาจจะให้ใครไม่ได้ หรือจะเอาไปเสียไม่ได้ ทั้งนี้รวมสิทธิของบุคคลแต่ละคนที่พัฒนาจิตใจ และวิญญานตามวิถีทางที่เขาเลือกเอาโดยปราศจากความกลัว และการบังคับ ครอบงำที่เขาไม่เขาไปแทรกแซงในสิทธิของผู้อื่น^๔

^๓ Henry Steele Commager, ed. Document of American History. 5th ed. (New York: Appleton - Century - Crafts, inc., 1949), p.429

"...government of the people, by the people, for the people..."

^๔ Austin Ranney and Willmoore Kendall, Democracy and the American Party System (New York: Harcourt, Brace and Company, 1956), p.15

"...I realize that the word 'democracy' is given many interpretations. To the American Government and citizens it has a basic meaning. We believe that human beings have certain inalienable rights - that is, rights which may not be given or taken away. They include the right of every individual to develop his mind and soul in the way of his own choice, free of fear and coercion - provide only that he does not interfere with the rights of others..."

เอกสาร ๕ ฉบับที่จะกล่าวต่อไปนี้ ได้เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย คือ คำไว้อาลัยซึ่งเพอริเคลสกล่าวไว้ที่หลุมศพ (Pericles' Funeral Oration) ความตกลงของราษฎร พ.ศ. ๒๑๘๑ (Agreement of the people) ประกาศอิสรภาพอเมริกัน พ.ศ. ๒๓๗๘ (Declaration of American Independence) ประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (Declaration of the Right of Man and Citizens) และคำปราศรัยของลินคอล์นที่เกตตีสเบิร์ก (Lincoln's Gettysburg Address) ทั้งนี้มีความจำแนกได้ดังนี้คือ

๑. หลักการปกครองโดยประชาชน

เพอริเคลสได้อธิบายว่า "... รัฐธรรมนูญของเราเรียกว่าประชาธิปไตย เพราะว่าไม่ได้อยู่ในมือของคนจำนวนน้อย หากอยู่ในมือของคนจำนวนมาก..."^๕

ความตกลงของราษฎร กล่าวไว้มีความว่า ราษฎรจะต้องมีโอกาสเลือกตั้งผู้แทนของตนโดยทั่วไป

ในประกาศอิสรภาพอเมริกัน มีข้อความว่า "เพื่อที่จะได้สิทธิเหล่านี้ (คือชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุขซึ่งอาจจะหาให้สำหรับทุกคน) ก็จำต้องตั้งรัฐบาล ซึ่งได้อำนาจโดยชอบธรรมจากความยินยอมของผู้อยู่ใต้อำนาจ"

๕

Thucydides, The History of the Peloponnesian War (New York: Oxford University press, 1960), p.111

"...Our constitution is named a democracy, because it is in the hands not of the few but of the many..."

ครอง"๖

ประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมือง ดังที่ปรากฏในหนังสือ "บ่อเกิดแห่งเสรีภาพ" (Fountainheads of Freedom) กล่าวว่า "ประชาชาติเป็นบ่อเกิดของอำนาจอธิปไตยทั้งหมดตามเนื้อหาและกฎหมายก็เป็นการแสดงเจตจำนงของกลุ่มชน พลเมืองทั้งหมด มีสิทธิที่จะเห็นชอบด้วยในการตรากฎหมาย"^๗

เอกสารทั้ง ๕ ฉบับ ยืนยันข้อความตอกกันว่า ระบบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ราษฎรส่วนใหญ่มีสิทธิร่วมในการปกครอง แทนที่จะกำหนดไชนชั้นหนึ่งชั้นใดปกครอง

^๖ Henry Steele Commager, ed. p. 100

"...To secure these rights (i.e. Life, Liberty, and the pursuit of Happiness presumably for everybody) Governments are instituted among Men, deriving their just powers from the consent of the governed..."

^๗ Irwin Edman, Fountainheads of Freedom (New York: Reynal and Hitchcock, 1941), pp. 404 - 405.

"... The nation is essentially the source of all sovereignty;... and "... The law is an expression of the will of the community. All citizens have a right to concur ... in its formation..."

๒. หลักเสรีภาพ

เอกสารดังกล่าวนี้โดยย่อว่า เสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีหน้าที่คุ้มครองเอกชน มิให้เสรีภาพของชนถูกละเมิด ปกป้องรักษาให้มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ตามใจสมัคร

เพอริเคลส ได้เปรียบเทียบความเป็นอยู่ของชาวสปาคาร์ และชาวเอเธนส์ ในคำไว้อาลัยที่หลุมฝังศพว่า "(ชาวสปาคาร์) นั้นต้องฝึกหัดให้มีความกล้าไว้ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ในขณะที่เรา (ชาวเอเธนส์) ใช้ชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไปไหนมาไหนได้ตามความพอใจ แต่ก็พร้อมที่จะเผชิญกับอันตรายอยู่เสมอ"

ในความตกลงของรายการ พ.ศ. ๒๑๘๑ ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ตามความพอใจของตน ทั้งนี้หมายถึงการให้เสรีภาพทางศาสนา

ในประกาศอิสรภาพอเมริกันได้กล่าวว่า "...มนุษย์เราได้รับสิทธิบางประการ ซึ่งไม่สามารถโอนให้แกกันได้ ในบรรดาสิทธิเหล่านี้ ได้แก่ชีวิต

๘

Thucidides, p. 112

"... They toil from early boyhood in a laborious pursuit after courage, while we, free to live and wander as we please, march out nonetheless to face the self-same danger..."

เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข..."^๙

ในประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมืองได้รวมความคิดเห็นทั้งหมด ทั้งในค่านเสรีนิยม ประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ และมนุษยธรรมไว้ เริ่มต้นด้วยการประกาศสิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิจำเป็นในการปกครองตนเอง เช่น เสรีภาพ ในการพูด และความคิด การรับผิดชอบต่อรัฐบาลและทรัพย์สินส่วนตัว

ในคำปราศรัยของดิงคอล์นที่เกตติสเบิร์กได้กล่าวย่ำว่าสหรัฐอเมริกา เป็น "...ประเทศใหม่ที่มีเสรีภาพ..."^{๑๐}

๓. หลักความเสมอภาค

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ได้มีการยืนยันว่า ฐานะของ บุคคลในสังคมจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเสมอภาคเดียวกัน ถ้าหากจะแบ่ง ชั้นวรรณะโดยบีบบังคับให้พลเมืองบางหมุ่บางเหล่าตกอยู่ในสภาพต่ำต้อย ไม่ทัดเทียม กับพลเมืองเหล่าอื่น ๆ ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมย์ของประชาธิปไตย

เอกสารทั้ง ๕ ฉบับนี้ ได้กล่าวถึงความเสมอภาค แต่ก็ไม่ใช้ตาม ความหมายเดียวกัน

๙

Henry Steele Commonager. ed. p.100

"...(all men) are endowed... with certain inalienable rights; ... among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness..."

๑๐

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘

"... a new nation, conceived in Liberty..."

คำไว้อาลัยที่หลุมฝังศพ และความตกลงของประชาชน พ.ศ. ๒๑๘๑
 ไต่ไปถึงความเสมอภาคทางกฎหมาย เพอริเคลกล่าววว่า "...กฎหมายของเรา
 ให้ความยุติธรรมเสมอหน้ากันหมด ในเมื่อเกิดคดีพิพาทเป็นส่วนตัว..."^{๑๑} และใน
 ความตกลงของราษฎร ไทกลกล่าววว่า

ในกฎหมายที่ได้ออกมาแล้ว หรือที่จะออกต่อไป บุคคลทุกคนจะต้องถูกผูก
 พัน เหมือนกันหมด การดำรงตำแหน่ง ฐานันดร กฎบัตร รัศมีฐานะ
 กำเนิด หรือสถานะใด ๆ ย่อมไม่ยกเว้นบุคคลใด ๆ จากวิถีทางธรรมดา
 ของกฎหมายซึ่งคนอนันต์ต้องอยู่ใต้อำนาจไปควย^{๑๒}

ส่วนประกาศอิสราฟาออเมริกัน ประกาศสิทธิของมนุษยและพลเมือง
 และคำปราศรัยของลินคอล์น ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความคิดที่เชื่อถื่อในสิทธิตาม
 ธรรมชาติ ไทกลวถึงความเสมอภาคในแนววงกว้างวานั้น กล่าวคือ นอกเหนือไป
 จากความเสมอภาคทางกฎหมายแล้ว ยังย่ำถึงความเสมอภาคระหว่างตัวบุคคลอีก
 ควย ดังจะเห็นได้จากประกาศอิสราฟาออเมริกันที่ว่า "เราถื่อความจริงเหล่านี้เป็น

๑๑

Thucidides, p.111

"... Our law secure equal justice for all in their private
 disputes..."

๑๒

Irwin Edman, p. 287

"...That in all laws made, or to be made, every person may
 be bound alike, and that no tenure, estate, charter, degree, birth,
 or place do confer any exemption from the ordinary course of legal
 proceedings, whereunto others are subjected..."

ที่ประจักษ์ในตัวของมันเองว่า คนเราเกิดมาย่อมเท่ากัน"^{๑๓}

คำปราศรัยของลินคอล์นกล่าวว่า "ชาติใหม่ ใ้คฤทศิ์ให้แกปัญหาที่จะ
ต้องพิสูจน์วามมนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันหมด"^{๑๔}

ส่วนประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมือง กล่าวสรร เสริญถึงความเสมอ
ภาคทั้งสองอย่าง ในบทบัญญัติข้อที่ ๑ กล่าวว่า "...มนุษย์เกิดมาเป็นอิสระและเท่า
เทียมกัน" และในบทบัญญัติข้อที่ ๒ กล่าวว่า "... (กฎหมาย) จะต้องใช้สำหรับทุก
คน ไม่ว่าจะ เป็นไปในทางคุ้มครองหรือลงโทษ..."^{๑๕}

^{๑๓}
Henry Steele Commonager, ed. p. 100

"... We hold these truths to be self - evident: that all
men are created equal..."

^{๑๔}
เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๘

"...A new nation... dedicated to the proposition that all
men are created equal..."

^{๑๕}
Irwin Edman, pp 404 - 405

"... Men are born, and always continue, free and equal in
respect of their rights... (law) should be the same to all, whether it
protects or punishes;..."

๔. หลักชั้นศีลธรรม หรือการทนต่อพิษริษยาของคนอื่นได้

เพอริเคลสกล่าวถึง ประชาธิปไตยของเอเธนส์ว่า
 ...เราไม่มีอคติหรือคาราโกธร เคืองแก่เพื่อนบ้านของเรา ถ้าเขาจะ
 ชอบหาความสนุกตามวิถีทางของเขาเอง และเราจะคงไว้ซึ่งการกระทำ
 ที่สูงส่งเกียรติคุณ ซึ่งแม้ว่าจะไม่มีรอยเหลืออยู่ แต่ก็ทำความรำคาญให้
 แก่ผู้ที่สังเกตเห็น...

ประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมือง กล่าวถึงสิทธิของบุคคลทุกคนที่ถูก
 จำกัดเท่ากับสิทธิของบุคคลอื่น ในความตกลงของประชาชน ก็ใ้กล่าวถึงชั้นศีลธรรม
 เช่นเดียวกัน

๕. ความเชื่อฟัง

ความเชื่อฟังหมายถึงการเคารพต่ออำนาจที่เหนือกว่าคือกฎหมาย ใน
 คำไว้อาลัยที่หลุมฝังศพ เพอริเคลสกล่าวว่า "...เราเชื่อฟังผู้ที่อยู่ในอำนาจ และ
 เคารพต่อกฎหมาย..."^{๑๗} และในประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมืองบ่งไว้ว่า
 "... พลเมืองทุกคน เมื่อถูกกฎหมายเรียกหรือถูกจับกุมโดยอำนาจของกฎหมาย

๑๖

Thucydides, pp. 111 - 112

...We have no black looks or angry words for our neighbor
 of he enjoys himself in his own way, and we abstain from the little
 acts of churlishness which, though they leave no mark, yet cause
 annoyance to those notes them..."

๑๗

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒

"...we are obedient to whom soever is set in authority,
 and to the laws;..."

ของปฏิบัติตามคำสั่งทันที การชักขึ้นเป็นความผิด..."^{๑๘}

ประกาศอิสรภาพอเมริกัน และความตกลงของราษฎร กล่าวถึงการ
เชื่อฟังว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีของประชาธิปไตย

นักเขียนต่างประเทศผู้หนึ่งวางทฤษฎีไว้ว่า สถาบันประชาธิปไตยนั้นจะ
ต้องประกอบด้วย

๑. รัฐธรรมนูญที่ลึกลับ
๒. จะต้องมี การประกาศสิทธิมนุษยธรรมอย่างถึงขอบเขตของอำนาจรัฐบาล
๓. การปกครองโดยเสียงข้างมากโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการคุ้มครองรัฐบาลโดย
สภาผู้แทนราษฎรซึ่งถูกเลือกตั้งขึ้นมา
๔. การแบ่งแยกอำนาจของรัฐบาล เพื่อที่อำนาจหนึ่งจะได้ทดสอบและ
จัดให้อำนาจสมดุลกัน
๕. การศึกษาของประชาชนทั่วไปเพื่อที่จะนำมาซึ่งความรู้และเจตนา
ซึ่งเหมาะสมสำหรับรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย^{๑๙}

๑๘

Irwin Edman, p. 405

"...every citizen called upon, or apprehended by virtue of
the law, ought immediately to obey, and renders himself culpable by
resistance..."

๑๙

Herman Finer, Theory and Practice of Modern Government.

(New York: Henry Holt and Company, 1950), p.78

(1) a written constitution; (2) with a declaration of rights
implying a limitation of the sphere of government; (3) majority rule,
usually control of a government by an elected legislature; (4) the
separation of powers of government so that each power might check and
balance the others; (5) public education to produce the knowledge and
spirit appropriate to democratic government.

กล่าวโดยสรุป ลักษณะการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้นอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้คือ

๑. ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิเลือกผู้ปกครองของตนให้เข้ามาบริหารงานในชั่วระยะเวลาหนึ่ง ทั่วทุกประเทศที่มีการปกครองระบอบนี้ จึงให้สิทธิทางการเมืองแก่ราษฎรที่จะควบคุมรัฐบาล (Popular Control) โดยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของความเสมอภาคทางการเมือง เพราะเป็นทางเดียวที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้ และการเลือกตั้งจะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่ม ได้มีผู้แทนของฝ่ายตนเข้าไปเป็นปากเสียงภายในสภาผู้แทนราษฎร
๒. ประชาชนจะต้องมีสิทธิเสรีภาพมากพอที่จะดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตยได้ เช่น เสรีภาพทางการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
๓. ขอมรบัคกฎหมายเป็นเครื่องกำหนดการประพฤติปฏิบัติระหว่างเอกชนกับเอกชน และระหว่างเอกชนกับรัฐ (Rule of Law) หมายความว่ากฎหมายที่ออกมาแล้วนั้น จะต้องใช้บังคับคนทั่วทั้งประเทศ และในการพิจารณาคดีผู้ต้องหาจะต้องทำตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือที่เรียกว่า Due Process of Law
๔. จำกัดอำนาจรัฐบาล (Limited Government) อำนาจอธิปไตยทั้ง ๓ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ จะต้องอยู่ภายในขอบเขตจำกัดตามที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และจะต้องถูกจำกัดโดยการควบคุมระหว่างกันเอง (Check and Balance)

อย่างไรก็ตาม คำว่า "ประชาธิปไตย" มีความหมายยากลำบากในการนิยาม จึงอาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นจุดหมายของการพัฒนาทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบการปกครองโดยผู้แทนของประชาชน (representative government)

วิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย

สมัยกรีก

ระบอบประชาธิปไตยกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศกรีกมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในครั้งนั้นประเทศกรีกมีลักษณะเป็นนครรัฐ (city states) ตั้งเป็นอิสระต่อกัน มีพระเจ้าแผ่นดินปกครองและมีสภาขุนนางเป็นที่ปรึกษา ทำหน้าที่จัดการทั้งในด้านการบริหาร การศาล และพิธีศาสนา สมาชิกของสภานี้เป็นพวกชนชั้นสูงทั้งสิ้น ต่อมาราว ๗๐๐ B.C. รัฐเอเธนส์ ล้มเลิกการปกครองโดยพระมหากษัตริย์ตั้งเจ้าหน้าที่บริหารตำแหน่งอาร์คอนขึ้นดำเนินการปกครอง ตำแหน่งอาร์คอนเหล่านี้ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมสภาขุนนาง พวกชนชั้นสูงบางคนเมื่อมั่งมีมากขึ้นและได้สิทธิทางการเมืองมากขึ้น ก็พยายามจะรวมอำนาจการปกครองไว้คนเดียวโดยเด็ดขาด ชาวเอเธนส์ เมื่อรู้เท่าทันก็พยายามหาหนทางกำจัดผู้ที่พยายามจะรวมอำนาจไว้คนเดียว โดยการกำหนดให้มีกฎหมายซึ่งกำหนดให้คนทุกคนเสมอกัน ในราว ๗๕๐ ปีก่อนพุทธกาล (๒๒๑ ปีก่อนคริสตกาล) ชาวเอเธนส์ได้พากันเลือกบุคคลผู้ถือว่ามีคุณธรรมสูงคือ ดรากอน (Draco) ให้เป็นผู้รวบรวมจัดทำประมวลกฎหมายขึ้น กฎหมายของดรากอนกำหนดโทษไว้มากเกินไป ทำให้ทุกคนพากันหวาดหวั่นพรันกลัวถึงแม้ว่าจะได้ความยุติธรรมก็ขึ้น แต่ก็ยังแก้ปัญหาเศรษฐกิจไม่ได้

ในราวปี ๕๑ ก่อนพุทธกาล (๕๕๔ ปีก่อนคริสตกาล) โซลอน (Solon) ได้รับเลือกเป็นอาร์คอน เขาแก้ไขระเบียบการปกครอง วางหลักใหม่ว่า พลเมืองทุกคน อายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ให้มีสิทธิออกเสียงในที่ประชุม ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ชนชั้นต่ำได้ เขามีส่วนรวมในการปกครอง "การเปิดที่ประชุมให้แก่ชนชั้นต่ำ เป็นก้าวที่สำคัญอย่างแนบเนียนในวิถีทางแห่งประชาธิปไตย"^{๒๐} นอกจากนี้ยังมีสภาอีกสภาหนึ่ง

๒๐

J. B. Bury, A History of Greece (New York: The Modern Library, 1913), p. 176

"...The opening of the Assembly to the lowest class was indeed an important step in the democratic direction..."

คือ Council of Four Hundred

เพื่อช่วยงานทางนิติบัญญัติ

งานชิ้นเอกของโซลอน คือ การจัดตั้งศาลสูง เฮลิอา (Heliaea) ศาลนี้เป็นศาลของประชาชนทั้งหมด รวมทั้งพวกเทเทส (Thetes) ซึ่งเป็นชนชั้นต่ำ และการที่คณะผู้พิพากษาเลือกโดยเสียงส่วนมาก ทำให้ชาวเมืองที่ยากจนก็อาจมีสิทธิได้รับเลือกเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม โซลอนก็ยังออกที่จะสงวนสิทธิบางประการให้แกชนชั้นสูงไม่ได้

ผลงานของโซลอนนี้ทำให้พอคำเริ่มมีอำนาจเหนือผู้มั่งคั่ง ทำให้ผู้มั่งคั่งมากมายแต่เค็มไม่พอใจ พิซิสตรากัส (Pisistragus) ซึ่งเป็นญาติของโซลอน จึงได้ทำการยึดอำนาจ และสถาปนาการปกครองระบอบทรราช (Tyranny) ขึ้น ระบบทรราชขึ้นสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. ๓๓ (๕๑๐ ปีก่อนคริสตกาล) ชาวเอเธนส์เข็ดตกการมีบุคคลคนเดียวปกครองบ้านเมือง จึงได้พยายามที่จะให้พลเมืองทุกคนมีเสียงในการปกครองบ้านเมือง

ต่อมา ไคลสเทเนส (Cleisthenes) ได้รับเลือกเป็นผู้บริหารการปกครอง เขาเลิกมรดกสิทธิทั้งปวง ยกเลิกการแบ่งชนชั้นบุคคลตามฐานะรายได้อันมีความสูงต่ำกัน และแบ่งราษฎรออกเป็น ๑๐ หมู่ แต่ละหมู่ประกอบด้วยละแวกบ้าน (domos) ๑๐ ละแวกบ้าน ภายในหมู่ก็แบ่งราษฎรออกเป็น ๓ ส่วน คือ ชุนนาง ราษฎรชั้นกลาง ชนชาวนา นอกจากนี้ ไคลสเทเนสยังได้ฟื้นฟูการปกครองที่เคยใช้ในสมัยโซลอน คือ สภา (assembly) และ (Council of Four Hundred) แต่เพิ่มจำนวนสมาชิกจาก ๔๐๐ เป็น ๕๐๑ คน สถานที่นี้เป็นผู้ดำเนินการบริหาร ควบคุมกิจการฝ่ายการคลังและการต่างประเทศ และเป็นผู้เตรียมร่างกฎหมายให้ที่ประชุมราษฎร (Ecclesia) พิจารณา ไคลสเทเนส ให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งแก่เสรีชนทั้งปวงไม่ว่าเกิดมาเป็นเสรีชน หรือเคยเป็นทาสมาก่อนแล้วกลายเป็นเสรีชนก็ตาม การกระทำเช่นนี้นับเป็นความก้าวหน้าอย่างหนึ่งที่แสดงว่ากำเนิดและสายโลหิตนั้นไม่สำคัญ นอกจากนี้ประชาชนทุกคนยังมีสิทธิที่จะพูดโดยเสรี แม้ในการกล่าวคำหาหน้ารัฐบาล นั่นก็คือคนเขาแห่งเสรีภาพทางวาจา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของ

เสรีภาพทางการเมือง และในการกำหนดนโยบาย โคลสเทเนสได้กำหนดให้ราษฎรลงคะแนนเปลื้องทอย (Ostracism) ผู้ที่แพ้คะแนนเสียงเกิน ๖,๐๐๐ เสียงแล้วก็จะถูกเนรเทศไปเป็นเวลา ๑๐ ปี ครบกำหนดแล้วก็มีสิทธิกลับประเทศ และรับสิทธิเป็นพลเมืองเซเนเคิม^{๒๑}

005032

ในปี ๔๖๑ - ๔๖๔ B.C. เพอริเคลสได้อำนาจในเอเธนส์ สมัยนี้เองที่ Thucydides นักประวัติศาสตร์คนสำคัญโดยยกย่องว่าเป็นสมัยประชาธิปไตย โดยแท้ เพอริเคลสให้สิทธิพลเมืองชายทุกคนที่อายุตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป ให้มีสิทธิออกเสียงปกครองไม่ว่าจะมีหรือจน สมาชิกสภาเริ่มได้รับค่าตอบแทนเป็นครั้งแรก

ต่อมาประชาธิปไตยในเอเธนส์ก็เริ่มสลายตัว เพราะการคุกคามจากภัยภายนอก แต่สาเหตุที่แท้จริงก็เนื่องจากรีกในสมัยนั้นขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางจิตใจ แต่ละกลุ่มละเมืองคิดว่ามีวัฒนธรรมต่างกับเพื่อนบ้านและศัตรู อารยธรรมกรีกไม่เป็นที่เคารพนับถือไปเพื่อสาธารณชนทั่วไป เพราะชนชั้นพลเมืองหรือที่เรียกว่าเสรีชนซึ่งเกิดในรัฐเท่านั้นที่ได้รับเอกสิทธิ์ตามระบอบประชาธิปไตย และบุคคลพวกนี้เป็นชนส่วนน้อยของประชากร บรรดาคนที่เขามาอาศัยอยู่ในกรีก และทาสมีจำนวนมากกว่าพลเมือง และมีหน้าที่รับใช้พลเมือง แต่ปราศจากสภาพอันมั่นคงตลอดจนปราศจากสิทธิในทางกฎหมายใด ๆ ทั้งสิ้น

ขอบกพร่องอีกประการหนึ่งของประชาธิปไตยเอเธนส์คือ พลเมืองยังมีใคถูกฉีกฉินไทรมาถึงลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตย เขาได้ขับไล่และตัดสินประหารชีวิตคนที่คิดที่สุดบางคนของเขาเสีย

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๔ - ๒๔๕

สมัยโรมัน

ระยะเวลา ๒๐๐ ปีแรกนับตั้งแต่สร้างกรุงโรม คือตั้งแต่ ๗๕๓ B.C. จนถึง ๕๑๐ B.C. กรุงโรมมีพระมหากษัตริย์ปกครอง และหลังจากปี ๕๑๐ ก่อนคริสตกาลเป็นต้นมา โรมก็มีการปกครองตามระบอบสาธารณรัฐ (Republic of Rome) โดยตั้งตำแหน่งกงสุล (Consul) ขึ้น ๒ ตำแหน่ง เป็นประมุขของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้คนคนเดียวใช้อำนาจมากเกินไป ส่วนสถาบันในการปกครองนั้นแบ่งเป็นสภาสูง (Senate) ประกอบด้วย สมาชิก ๓๐๐ คน ซึ่งกงสุลเลือกจากคนชั้นสูง ซึ่งเป็นพวกปาทริเซียน (Patricians) และสภาราษฎร (Popular Assembly หรือ Comitia Curia) สมาชิกส่วนมากของสภานี้คือพวกปาทริเซียน ดังนั้น พวกชนชั้นต่ำหรือ (Plebeians) จึงไม่พอใจ ที่พวกปาทริเซียนคุมอำนาจการปกครองไว้มาก พวกคนตองเสียดาย และถูกบังคับให้ไปรบ พวกนี้จึงทำการขัดขืน ไม่ยอมรวมมือด้วยเนือง ๆ พวกปาทริเซียน จึงต้องยอมผ่อนผัน โดยให้มีผู้แทนของพวก Plebeians เขามารวมประชุม ๔ คน ไซ้ตำแหน่งเป็น ทริบูน (Tribunes) ๒ คน และผู้แทนของพวก Plebeians อีก ๒ คน ซึ่งมีอำนาจยับยั้งซึ่งประกาศออกใจแล้วจะทำให้พวก Plebeians เกิดครอน พวกทริบูน มีสิทธิวีโต (veto) คัดค้านได้ และผลของการต่อสู้ของพวก Plebeians นี้เอง ใ้ก่อให้เกิดกฎหมายสิบสองโต๊ะ (Law of Twelve Tables) ขึ้นเป็นหลักประกันต่อความยุติธรรม

การปกครองระบอบสาธารณรัฐของโรมันนั้นสมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นระบอบการปกครองที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในอันที่จะมามีส่วนร่วมในการปกครอง การปกครองแบบนี้ไซ้ใดผล แต่ในกรุงโรมเท่านั้น ต่อมาเมื่อโรมแผ่ขยายอำนาจออกไปไ้ชัยชนะพวกแซมไนท์ (Samnites) และพวกละตินอื่น ๆ โรมจึงได้เป็นใหญ่ในแหลมอิตาลีอย่างเต็มที่ แก่ชัยชนะของโรมันก็กลับกลายเป็นผลร้าย ชาวโรมันมีนิสัยเลว มีการโกง การรับสินบน และฉ้อราษฎร์บังหลวง การไ้ดินแดนเพิ่มขึ้น

ทำให้การปกครองแบบสาธารณรัฐเสื่อมลง อำนาจการปกครองตกอยู่ในกำมือของพวกอภิชนที่ร่ำรวย ทุกคนต่างพากันแสวงหาอำนาจและอิทธิพล ใครมีกำลังก็ยกทหารเข้าบังคับสภาสูง ไหมอบอำนาจแก่ตน ในที่สุด การปกครองระบบจักรวรรดิก็โค่นล้มมาแทนที่สาธารณรัฐ จักรวรรดิโรมันเรืองอำนาจอยู่จนถึง พ.ศ. ๑๐๑๕ กรุงโรมจึงได้ถูกพวกอารยชนรุกรานจนแตกสลายลง ศูนย์กลางความเจริญจึงย้ายมาอยู่ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิโรมันตะวันออก แต่ก็ยังถูกศัตรูรุกรานอยู่เสมอ จนกระทั่งจักรวรรดิของแตกทำลายลงใน พ.ศ. ๑๔๕๖

ครั้นจักรวรรดิโรมันเสื่อมลง ยุโรปก็แตกแยกออกเป็นแคว้นต่าง ๆ เต็มไปด้วยความไม่สงบเรียบร้อย ในสมัยยุคกลาง (Middle Age) ความคิดทางการเมืองก็ผันแปรไปอีกรูปหนึ่ง กล่าวคือ

ในสมัยกลางผู้มีความคิดทางการเมือง มักจะพิจารณาว่าการปกครองยอมเกิดจากวิธีป้องกัน หรือฟื้นฟูความยุติธรรมตามธรรมชาติ เมื่อเกิดการกดขี่หรือความบีบคั้น หรือการลักขโมย หรือโจรกรรมคุกคามที่จะโค่นความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้ และก็เป็นความจำเป็นด้วยเหมือนกันที่จะป้องกันผู้ที่ถูกสมมติว่าเป็นผู้คุ้มครองความยุติธรรมจากบุคคลอีกคนหนึ่ง คือป้องกันเขาจากการทารุณอันเกินขอบเขตของผู้นาย ป้องกันราษฎรต่อการปกครองอันไม่ยุติธรรม การขบถก็ยอมเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เมื่อรัฐบาลประสบความสำเร็จ

ลมเหลว หรือทรยศต่อหน้าที่ของตนอย่างเด่นชัด และเปิดเผย"^{๒๒}

ในยุคกลางนี้ ถึงแม้จะมีความเชื่อถือนในสิทธิเทวสมมติของพระเจ้าแผ่นดิน (Divine Right of the King) แต่ก็ยังมีขอบเขตซึ่งบังคับด้วยความสนใจต่อความยุติธรรมและอิสรภาพ และความโน้มเอียงไปถึงหลักปฏิบัติของความเสมอภาคเป็นที่เชื่อกันว่า

พระเจ้าแผ่นดินปกครอง โดยอาศัยการที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งโดยพระเจ้า และโดยอาศัยภาระกิจที่พระเจ้ามอบให้ ไม่ใช่โดยอาศัยพระองค์เอง เท้าที่พระองค์ทรยศต่อหน้าที่ในฐานะที่เป็นผู้แทนความยุติธรรมที่ได้รับจากพระเจ้า พระองค์ก็ไม่ใช่พระมหากษัตริย์ที่เหมาะสม และแม้แต่อย่างนั้นอยู่ในทางทฤษฎี พระองค์ก็ถูกจำกัดโดยสันตปาปา ผู้ซึ่งได้เจิมพระองค์ตามทีโคเสนอ สันตปาปาก็ถูกจำกัดโดยการเคลื่อนไหวแบบสภา คือการยืนยันของอำนาจคณะสงฆ์ในคริสตศาสนาซึ่งถือกันว่า เกิดเป็นผู้แทนของราชนครต่ออำนาจอธิปไตยอย่างสิทธิขาดของสันตปาปา กษัตริย์และสันตปาปาต่างก็จำกัดซึ่งกันและกัน คณะสงฆ์และรัฐบาลก็คอยตรวจตราการกระทำอย่าง

๒๒

Irwin Edman, p. 42 - 43

"... In the medieval period, political thought generally regarded government as arising from ways of protecting or restoring natural justice when tyrannies or oppression or theft or robbery threatened to upset it. And it became necessary, too, to protect one presumed guardian of justice from another, the slave against the excesses of his master, the people against an unjust ruler, ...
Revolt was justified, too, when governments obviously and patently were failing or betraying their function..."

เกินขอบเขตของซึ่งกันและกัน"^{๒๓}

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๔) จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๑ (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖) เป็นสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ชาวยุโรปสมัยนี้ฟื้นฟูศิลปวิทยาของกรีกและโรมัน มีการอ้างถึงสิทธิของมนุษย์ ในอันที่จะมีส่วนร่วมจริงอย่างเสรีและมีการกระตุ้นเตือนให้คนหมกหมุ่นในการศึกษาหาความรู้ ในวิชาทุกแขนง การตีพิมพ์ช่วยเหลือเป็นอย่างมากในการให้ความคิดใหม่ ๆ เหล่านี้แพร่หลายไปทั่วทุกแห่งหน

ต่อจากสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ก็ถึงสมัยปฏิรูปศาสนา (Reformation) ในสมัยนี้ คริสตศาสนิกชน ใฝ่รับสิทธิในการเลือกนับถือศาสนานิกายใด ๆ ใดตามความพอใจของตน จนในที่สุด ก็ปลีกตัวออกจากอำนาจของศาสนจักรเสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งเป็นหลักสำคัญของลัทธิประชาธิปไตย ได้ดำเนินไปในวิถีทางที่ปลอดอุปสรรค

๒๓

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔

"...The king ruled by virtue of his divine election and his divine mission, not by virtue of his person. In so far as he betrayed his function as agent of divine justice, he was not properly a king, and even (in theory at least) was limited by the pope who had anointed him. The pope too, as it was proposed, should be limited by a Conciliar Movement, the assertion of the powers of the clergy, held almost to be representatives of the people as over against absolute papal sovereignty. The king and the pope tended to limit each other; Church and state checked each other's excesses..."

ในพุทธศตวรรษที่ ๒๒ (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗) หลักสำคัญของลัทธิประชาธิปไตยมี ๓ ประการ คือ

๑. อำนาจอสูงสุดมาจากราษฎร ราษฎรเป็นเจาของ
๒. ราษฎรไคทำสัญญากับพระมหากษัตริย์ เพื่อมอบอำนาจอสูงสุดให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงไช
๓. สัญญาไบบังคับให้พระมหากษัตริย์ค้ำเนินการปกครอง ถ้าจะเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญา สัญญาไบก็นสิ้นสุคลง ราษฎรมีสอิทธิที่จะทวงอำนาจคืน ถ้าพระมหากษัตริย์ไบยอมให้ ราษฎรก็หาทางบังคับทางไคทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในสมัยนี้ราษฎรได้รับการศึกษาน้อย ประชาธิปไตยจึงไม่แพร่หลาย

ในพุทธศตวรรษที่ ๒๓ (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘) ซึ่งเรียกกันว่า สมัยให้ความกระจ่างทางความรู้ (Enlightenment) มีนักปราชญ์และนักปรัชญาหลายท่านไคเขียนหนังสือ และกล่าวถึงสิทธิตามธรรมชาติซึ่งยังนลให้เกิดการปฏิวัติขึ้นในหลายประเทศ เพื่อเรียกร้องสิทธินี้ อาจกล่าวไคว่า ลัทธิประชาธิปไตยฝังรากลงอยางเรียบร้อยในยุคนั้เอง

ประชาธิปไตยในประเทศอังกฤษ

อังกฤษเป็นประเทศค้ำอย่างอันคิของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้มีการปกครองที่ขอมรับนับถือสิทธิมนุษยมาเป็นเวลา ๗๐๐ กว่าปีมาแล้ว เดิมทีไคยวอังกฤษปกครองควยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จนกระทั่งถึงรัชกาลพระเจ้าจอห์น (พ.ศ. ๑๗๘๒-๑๗๘๘) ผู้มีสมญาว่า "ไรแผ่นดิน" (Lackland) พระองค์ทรงไคขายฟืมเอื้อย เป็นเหตุให้ตองเก็บภาษีมากขึ้น ราษฎรไครับความเค็ดครอน พวกขุนนางพากันทูลหักทวน แะพระองค์มีไคทรงเชื่อฟัง ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๑๗๘๘ (ค.ศ. ๑๒๑๕) ขณะทีพระเจ้าจอห์นเสค็จประพาสตามลวันนิมิต (Runnymede) ใกล้เมืองวินด์เซอร์ พวกขุนนางก็จู่โจมถึงพระองค์

ทูลขอรองแกมบังคับให้ลงพระนามในเอกสารฉบับหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามว่า มหากฎบัตร (Magna Carta หรือ The Great Charter) จำกัดอำนาจกษัตริย์ และรับรองสิทธิของพลเมืองอังกฤษ มหากฎบัตรนี้นับเป็นเอกสารฉบับแรกที่เริ่ม จำกัดอำนาจกษัตริย์และวางรากฐานของความเจริญในทางการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยของอังกฤษและยุโรปตะวันตก อย่างไรก็ตามมหากฎบัตรนี้ไม่ได้ให้ สิทธิแก่ราษฎรในเรื่องปกครองตนเอง แต่ได้วางขึ้นเพื่อสิทธิ และ เอกสิทธิของ บุคคลบางหมู่บางเหล่า คือพวกเจาของที่ดิน พวกนายทุน พวกขุนนาง และนักบวช เท่านั้น แต่ต่อมาเมื่ออำนาจของพวกขุนนางสูญสิ้นไป มหากฎบัตรนี้ก็ไ้เป็นหลัก ประกันของประชาชนต่อการกษัตริย์ของพระมหากษัตริย์

ในขณะนั้นยังไม่มีระบบรัฐสภา มาถึงรัชกาลพระเจ้าเฮนรีที่ ๓ (พ.ศ. ๑๗๕๕-๑๘๑๕) พระองค์ทรงปกครองไม่ถูกต้อง จึงเกิดมีคณะขุนนางคึกคัก กษัตริย์อีก โดยมีไซมอนเดอ มอนฟอร์ด (Simon de Montford) เป็นหัวหน้า พยายามจะให้มีการเรียกประชุมรัฐสภา จึงเกิดสงครามกลางเมืองขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๔ (ค.ศ. ๑๒๖๑) และเมื่อไซมอนเดอ มอนฟอร์ด ใ้คอำนาจเมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๗-๑๘๐๘ ก็เรียกประชุมสภาเรียกว่า มหาสภา (The Great Council) แต่ต่อมาเขาก็พ่ายแพ้แก่ฝ่ายที่พิทักษ์กษัตริย์ และถูกฆาตยา "ชัยชนะของ ไซมอน และรัฐสภาที่มีชื่อเสียงในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๒๖๕ มีความสำคัญแต่ เพียงที่เป็นขั้นหนึ่งในประวัติศาสตร์ของการมีผู้แทน"^{๒๔}

๒๔

C.W. Prosser and M. Sharp, A Short Constitutional History of England, (London: Longmans, Green and Co., 1933), p. 74

"...The triumph of Simon and the famous 'Parliament' of January 1265 are important only in so far as they mark a stage in the history of representation..."

ต่อมาในรัชกาลพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๑ (พ.ศ. ๑๘๑๕ - ๑๘๕๐) ราชโอรสของพระเจ้าเฮนรีที่ ๓ โคตรงนอนต้นปราณีประนอม คือพระองค์ทรงจักจี้รัฐสภาทำนองคล้ายคลึงกับนโยบายของไทมอน เคอ มอนฟอร์ก ทรงให้ชื่อว่า รัฐสภาแม่พิมพ์ (Model Parliament) เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๘ (ค.ศ. ๑๒๙๕) ซึ่งเป็นต้นเค้าของรัฐสภาหรือ Parliament ของอังกฤษต่อมา ในขั้นแรกเวลามีการประชุม ผู้แทนขุนนาง และสามัญชน ซึ่งเป็นผู้แทนมาจากมณฑลต่าง ๆ ประชุมรวมต่อกันแยกกันประชุม จึงเกิดเป็นระบบสภาขุนนาง (House of Lords) และสภาสามัญ (House of common) แต่วิถีการเมืองของอังกฤษในระยะนี้ยังอยู่ในสภาพไม่แน่นอน เมื่อใดที่พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจเข้มแข็ง ก็ทรงควบคุมรัฐสภาให้อยู่ใต้อำนาจของพระองค์ เมื่อใดที่พระมหากษัตริย์อ่อนแอ รัฐสภาก็เรียกอำนาจนั้นคืน

หลังจากสงครามดอกกุหลาบ (Wars of Roses) ได้สิ้นสุดลงแล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๘ (ค.ศ. ๑๔๘๕) ราชวงศ์ทิวดอร์ (Tudor) โคตรองประเทศอังกฤษ กษัตริย์ราชวงศ์นี้ปกครองอย่างเด็ดขาด รัฐสภาพยายามที่จะจำกัดอำนาจของพระองค์โดยกำหนดขอหมายต่าง ๆ แต่พระองค์ก็ทรงละเลยเสีย และรัฐสภาก็ไม่สามารถทำอะไรได้ "กษัตริย์ราชวงศ์ ทิวคอร มีบางสิ่งบางอย่างที่แตกต่างไปจากราชวงศ์ แลงคาสเตอร์ ราชวงศ์หลังนี้เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีอำนาจจำกัด แต่ราชวงศ์ทิวดอร์ต่างหาก ถ้าเรามองในเชิงปฏิบัติแล้ว จะเห็นได้ว่าเกือบจะไม่มีกษัตริย์

อำนาจเลย" ๒๕

ในสมัยราชวงศ์สจวร์ต ได้มีการชิงอำนาจกันระหว่างพระมหากษัตริย์และรัฐสภา เนื่องจากรัฐสภาไม่ยอมเป็นเครื่องมือของพระมหากษัตริย์เหมือนสมัยราชวงศ์ ทิวคอร์ พระเจ้าเจมส์ที่ ๑ (พ.ศ. ๒๑๔๖ - ๒๑๖๘) ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์นี้ ได้พยายามสกัดทอนอำนาจรัฐสภาลงทุกที บางครั้งก็ทรงตั้งเลิกประชุมสภา และจับสมาชิกที่ทั้งคนเป็นปฏิปักษ์ไปจำคุก พอถึงรัชสมัยพระเจ้าชาร์ลที่ ๑ (พ.ศ. ๒๑๖๘ - ๒๑๘๒) การปกครองกลับเลวลงอีก ปรากฏว่าเกิดการขัดแย้งกับรัฐสภาอย่างหนักถึง ๓ ครั้ง ในการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๑๗๑ (ค.ศ. ๑๖๒๘) รัฐสภาได้ร่างฎีกาวาดวยสิทธิ (Petition of Right) ซึ่งมีสาระสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. เสรีชนจะไม่ถูกบังคับให้จ่ายของขวัญใด ๆ เงิน ค่าทำขวัญ หรือภาษีโดยปราศจากความยินยอมของผู้แทนของชาติตามที่ใดประกาศโดยพระราชบัญญัติรัฐสภา
๒. เสรีชนจะไม่ต้องถูกจำคุก หรือ ถูกจับ นอกเสียจากกำหนดไว้โดยกฎหมายของแผ่นดิน

๒๕

F.W. Maitland, The Constitutional History of England

(London: Cambridge University Press, 1926), p. 237

"... The Tudor monarchy is indeed something very different from the Lancastrian - The latter was a very limited monarchy, the former, if we regard its practical operation, seems almost unlimited..."

๓. ทูตารบหรือทหารเรือ จะเข้ามาถูกรุกไปตั้งอยู่ในบ้านส่วนตัวไม่ได้
 ๔. ขอบังคับบางประการเกี่ยวกับการจูงโทษทหารบก และทหารเรือ
 ความกฏอัยการศึก จะต้องถูกลดเลิก และขอบังคับนี้จะไม่มผลสำหรับใน
 อนาคต^{๒๖}

นับเป็นความพยายามครั้งแรกที่ได้กระทำ ตั้งแต่การเริ่มต้นของการ
 ก่อตั้งระหว่างพระมหากษัตริย์ และรัฐสภา ในอันที่จะลากเส้นกำหนด
 แนวนอนระหว่างอภิสิทธิ์ของพระมหากษัตริย์กับกฎหมาย กำหนดจุดที่แน
 บูนว่า อำนาจซึ่งอยู่เหนือกฎหมายจะไปสิ้นสุดที่ไหน และการปกครอง
 ภายกฎหมายจะเริ่มต้นที่ไหน^{๒๗}

๒๖

Rudolph Gneist, The History of the English Constitution

(London: William Clowes and Son Limited, 1891), p.547

" 1. That no freeman shall be compelled to pay any gift, loan, benevolence or tax, without the consent of the representatives of the nation as declared by acts of Parliament:

2. that no freeman shall be imprisoned or arrested contrary to the law of the land;

3. that soldiers or sailors shall not be quartered upon private houses.

4. that certain regulations touching the punishment of soldiers and sailors according to martial law shall be repealed, and such shall not be issued for the future."

๒๗

George Burton Adams, Constitutional History of England.

(London: Jonathan Cape Ltd., 1935), p. 295

"...It is the first attempt made since the beginning of the struggle between king and parliament to draw a definite line between prerogative and law, to fix with some exactness the point where the power which is above the law shall end and where the reign of law shall begin..."

"ตามความจริงแล้วฎีกานี้ เป็นก้าวแรกในการโอนอำนาจอธิปไตยจากพระมหากษัตริย์ไปให้รัฐสภา"^{๒๘}

ฎีกาว่าด้วยสิทธินี้ มีผลสำคัญมาก แม้จะไม่บรรลุถึงจุดประสงค์ในทันที แต่ก็ยืนยันว่ากฎหมายมีอำนาจสูงสุด อยู่เหนือความตองการส่วนพระองค์ ของพระมหากษัตริย์ และปฏิเสธต่อขออ้างของพระมหากษัตริย์ว่า ใ้รับอำนาจมาโดยเทวสิทธิ (Divine Right) ต่อมาใน พ.ศ. ๒๒๓๒ (ค.ศ. ๑๖๘๙) รัฐสภาอังกฤษโคทูลเชิญพระเจ้า วิลเลียมที่ ๓ และพระนางแมรี (พ.ศ. ๒๒๓๒-๒๒๓๔) มาเป็นกษัตริย์ครองประเทศอังกฤษ ในการถวายเป็นราชบัลลังก์ครั้งนี้ รัฐสภาได้จัดทำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิ (Bill of Right) เพื่อวางหลักการปกครองแบบพระมหากษัตริย์อยู่ใต้อกฎหมายอย่างแท้จริง บทบัญญัติว่าด้วยสิทธินี้เป็นเอกสารฉบับที่ ๓ ที่ใหญ่หลักประกันทางกฎหมายแก่สิทธิและเสรีภาพของชาวอังกฤษ สาระสำคัญของบทบัญญัติว่าด้วยสิทธินี้ คือ

๑. อำนาจที่แท้จริงมีในการบังคับใช้กฎหมาย และดำเนินการตามกฎหมาย โดยอาศัยพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินโดยไม่ได้รับความยินยอมของรัฐสภาเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๒. อำนาจที่แท้จริงมีในการระเลงการใช้กฎหมาย หรือ การปฏิบัติกฎหมายโดยพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว และโดยปฏิบัติมาแล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้ เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๓. คำสั่งเพื่อตั้งศาลพิจารณาคดีเกี่ยวกับศาสนกิจที่แลมาแล้ว และคำสั่งอื่น ๆ และศาลที่มีลักษณะ เช่นเดียวกันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายและเสียหายแก่ผู้น

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙๖

"...The petition was in truth the first step in the transfer of sovereignty from king to parliament..."

๘. การเก็บเงินเพื่อพระมหากษัตริย์ หรือ เพื่อให้พระมหากษัตริย์ใช้โดยอาศัยอธิปไตยของพระมหากษัตริย์ และไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐสภา เป็นเวลานาน ก่อนที่จะอนุญาตหรือโดยอาศัยวิธีอื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๙. ราษฎรมีสิทธิที่^๑ยื่นฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ และการปฏิบัติหรือการกดขี่แก่ผู้ที่ยื่นฎีกาดังกล่าวทั้งหมด เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๑๐. การตั้งหรือการมีกองทัพประจำการภายในราชอาณาจักรในยามสงบ เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เว้นไว้แต่จะได้รับการยินยอมจากรัฐสภา

๑๑. ราษฎรที่เป็นพวกโปรเตสแตนต์ ย่อมมีอาวุธสำหรับป้องกันตัวเองที่เหมาะสมแก่ภาวะของตน และตามที่กฎหมายอนุญาต

๑๒. การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาควรเป็นไปโดยเสรี

๑๓. เสรีภาพในการพูด หรือการโต้วาที หรือเกี่ยวกับเรื่องประชุมในรัฐสภา ไม่ควรจะถูกฟ้อง หรือถูกตั้งกระทู้ถามในศาล หรือที่ใด ๆ นอกกรัฐสภา

๑๔. คาประกันตัวจำเลยจะคงไม่เรียกมากเกินไป คาปรับก็จะไม่เรียกมากเกินไป การลงโทษก็จะคงไม่รุนแรงและเกินปกติเกินไป

๑๕. คณะลูกขุนทั้งหลายก็จะต้องมีบัญชี และแจ้งมาให้ทราบอย่างถูกต้องและลูกขุนที่พิจารณาคดีขอบตอประเทศ จะคงเป็นผู้ที่มดีคนของตนเอง

๑๖. การให้และสัญญาว่าจะให้คาปรับหรือการปลดปล่อยตัวบุคคลหนึ่งบุคคลใด โดยเฉพาะก่อนมีการตัดสินลงโทษ เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายและใช้ไม่ได้

๑๗. เพื่อที่จะแก้ไขข้อเคืองครอนทั้งหมดตลอดจนแก้ไขกฎหมายทำใหกฎหมายมั่นคง และดำรงรักษาไว้ซึ่งกฎหมาย รัฐสภาควรจะประชุมกันบ่อย ๆ ^{๒๘}

ตั้งแต่สมัยพระนาง แอนน์ (พ.ศ. ๒๒๘๕-๒๒๘๗) ซึ่งครองราชย์ต่อจาก

พระเจ้า วิลเลียมที่ ๓ และพระนางแมรีเป็นกษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยของอังกฤษ ได้เริ่มก่อร่างสร้างตัวขึ้น พรรคการเมืองอันเป็นวิถีทางเดียวที่จะรักษาไว้ ซึ่งระบอบประชาธิปไตย ได้มีขึ้นแล้วในสมัยนั้น คือ พรรควิก (Whig) ซึ่งต่อมาคือพรรคเสรีนิยม (Liberal) และพรรคโทรี (Tory) ซึ่งต่อมาคือพรรคอนุรักษนิยม (Conservative) แต่ถึงกระนั้นก็ตาม สิทธิทางการเมืองที่ราษฎรได้รับก็ยังมีอยู่ในวงจำกัด เช่นผู้ที่นับถือศาสนาคาทอลิก ผู้ไม่มีทรัพย์สินสมบัติ และสตรีไม่มีสิทธิทางการเมือง ในพ.ศ. ๒๓๗๒ (ค.ศ. ๑๘๒๙) อังกฤษได้ตราพระราชบัญญัติปลดปล่อยพวกคาทอลิกเป็นอิสระ (Catholic Emancipation Act) และอนุญาตให้บุคคลเหล่านี้มีส่วนร่วมเกี่ยวของทางการเมือง

ต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้าวิลเลียมที่ ๔ (พ.ศ. ๒๓๘๐-๒๓๘๔) ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงรัฐสภา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ (ค.ศ. ๑๘๓๒) นับว่าเป็นการปรับปรุงรัฐสภาครั้งแรกในอังกฤษ เป็นการขยายสิทธิทางการเมืองให้แก่ราษฎร แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับสิทธินี้ จะต้องเป็นผู้มีฐานะ มีทรัพย์สินสมบัติที่จะเสียค่าเช่าที่ดินหรือบ้าน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นชนชั้นกลางขึ้นไป ส่วนชนชั้นกรรมกร และคนจนไม่มีสิทธิทางการเมือง จึงได้ทำการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิต่อไป

ในปี พ.ศ. ๒๓๗๖ (ค.ศ. ๑๘๓๓) ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลิกทาส (Act for the Emancipation of Slaves) ทั่วทั้งจักรวรรดิอังกฤษ

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงรัฐสภาออกอีกฉบับหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๑๐ (ค.ศ. ๑๘๖๗) ให้สิทธิทางการเมืองแก่กรรมกรชาย พระราชบัญญัติปรับปรุงรัฐสภาปี พ.ศ. ๒๔๒๓ (ค.ศ. ๑๘๘๐) ให้สิทธิทางการเมืองแก่ชาย ซึ่งเป็นลูกจ้างชาวนามีผู้เปรียบเทียบไว้ว่า "ถ้าพระราชบัญญัติปรับปรุงปี ค.ศ. ๑๘๖๗ กำหนดให้อังกฤษเข้าสู่ยุคการเมืองใหม่ ซึ่งรุดหน้าไปยังระบอบประชาธิปไตย พระราชบัญญัติฉบับที่ ๓

ปี ๑๘๘๔ ก็เป็นการเปิดประตูให้กว้างขวางออกไป"^{๓๐}

"ตั้งแต่ ปี ๑๘๘๕ ทุกสิ่งทุกอย่างยกเว้นเรื่องสองสามเรื่อง ซึ่งมีความสำคัญทางปฏิบัติน้อยกว่าเหตุนี้ อังกฤษก็กลายเป็นประเทศประชาธิปไตย"^{๓๑}

พระราชบัญญัติปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ให้สิทธิทางการเมืองแก่หญิง ซึ่งมีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป และพระราชบัญญัติ ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ให้สิทธิแก่ชายหญิงที่บรรลุนิติภาวะ

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของอังกฤษดำเนินไปด้วยดี เพราะ วารัฐบาลอังกฤษพยายามที่จะดำเนินการตามมติมหาชน ทั้ง ๆ ที่พรรคของรัฐบาล ก็ยังมีเสียงข้างมากในสภา เช่น เวนิด แรมเบอร์เลน นายกรัฐมนตรีของ อังกฤษในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไลลาออกจากตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙) ทั้ง ๆ ที่พรรคของเธอก็ยังสนับสนุนตนในรัฐสภา แต่รู้สึกวามอับลง และ ใน พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๖) เซอร์ แอนโทนี อีเคน ลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี เนื่องจากกรณีคลองส์เฮซ ทั้ง ๆ ที่พรรคอนุรักษนิยมของตน ก็ยังเป็นพรรคที่คุมเสียงข้างมากในสภาอยู่ในขณะนั้น

๓๐

George Burton Adams, p. 463

"...If the reform bill of 1867 set England upon the threshold of a new political epoch in progress towards democracy, the third bill of 1884 threw the door wide open..."

๓๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖๖

"...Since 1885 in everything except a few points, less important practically than theoretically, England has been a democracy..."

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยในระบอบอังกฤษนั้น เป็นลักษณะพิเศษแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ ตัวระบอบนั้นสำคัญน้อยกว่าตัวบุคคล ฝ่ายบริหารใต้อำนาจมาก คู่กันทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และมีอำนาจตั้งตุลาการได้ การปกครองลักษณะนี้ ถ้าผู้นำประเทศไม่มีคุณสมบัติที่ผู้บริหารของประเทศไทยก็มี ก็อาจจะกลายเป็นผู้เผด็จการ (Dictator) ไปได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบอบประชาธิปไตยได้เจริญขึ้นในสหรัฐอเมริกาไม่ยิ่งหย่อนกว่าเมืองแม่ของตน ถึงแม้ว่าจะเป็นประเทศใหม่แต่สหรัฐอเมริกาได้มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่แรกเริ่ม ทั้งนี้เพราะดินแดนแห่งนี้เป็นดินแดนที่ชนหลายพวกหลายเหล่าจากที่ต่าง ๆ อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ เพื่อแสวงหาเสรีภาพทางศาสนา เศรษฐกิจ และเพื่อหนีจากการกดขี่ของผู้มีอำนาจ บางพวกก็ลี้ภัยทางการเมืองเข้ามา บุคคลเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่รักเสรีภาพ ถึงแม้ว่าจะต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติ และได้รับความเดือดร้อนต่าง ๆ เขาก็ยังเต็มใจที่จะอยู่เพราะเขาสามารถใช้สิทธิเสรีภาพของเขาอย่างเต็มที่ ชาวอเมริกันจึงรักและหวงแหนสิทธิเสรีภาพของเขาอย่างยิ่งถึงขั้นเมื่ออังกฤษปกครองอย่างเข้มงวดจึงทำให้ชาวอเมริกันไม่พอใจ และได้ประกาศตนเป็นอิสระไม่ขึ้นต่ออังกฤษ เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๑๕ เจฟเฟอร์สันเป็นผู้ร่างประกาศอิสรภาพ (Declaration of Independence) ประกาศอิสรภาพฉบับนี้เป็นเอกสารที่ใหญ่ยิ่งฉบับหนึ่งไม่แพมหากฎบัตรของอังกฤษ ได้บรรจุกฎอัยค้ำอำนาจจับใจโดยเฉพาะในตอนที่กำลังถึงสิทธิของมนุษย์ว่า

เราถือความจริงซึ่งได้ประจักษ์แก่ตัวเราแล้วว่ามนุษย์เราเกิดมาอย่างเท่าเทียมกัน และต่างก็ได้รับสิทธิบางประการซึ่งไม่อาจโอนให้แก่กันใดมาจากพระผู้เป็นเจ้า กล่าวคือ สิทธิในชีวิต สิทธิเสรีภาพ และสิทธิในการแสวง

หากความสุข และเพื่อที่จะป้องกันสิทธิเหล่านี้ จึงได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้น ซึ่งรัฐบาลนี้ได้รับอำนาจชอบธรรมจากความยินยอมของประชาชนผู้อยู่ใต้อุปการของ
เมื่อเป็นเช่นนี้หากรัฐบาลดำเนินการปกครองไปในทางที่เป็นปรปักษ์ต่อหลัก
การตั้งกลาเวือใด เมื่อนั้นก็เป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงหรือ
เลิกจตุรรัฐบาลนั้นเสียได้ และกลับสถาปนารัฐบาลใหม่ขึ้นตามที่เราเห็นว่าทำ
ให้เขาของใครได้รับความปลอดภัยและยังความผาสุกให้เกิดขึ้นมากที่สุด ^{๓๒}

หลักจากสหรัฐอเมริกาได้ประกาศอิสรภาพแล้ว ก็ได้วางรัฐธรรมนูญขึ้นใน
พ.ศ. ๒๓๓๐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิหลายประการ เริ่มตั้งแต่อารัม
ภพยืนยันรับรองสิทธิในปฏิญญาเอกราช และแสดงวัตถุประสงค์ในการร่างควรวา
เราประชาชนแห่งรัฐ เพื่อที่จะจัดตั้งสหภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะสถา
ปนาความยุติธรรม เพื่อที่จะส่งเสริมสวัสดิภาพทั่วไป และเพื่อที่จะทำให้นั้น

๓๒

Henry Steele Commonager, ed. p. 100

"... We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain alienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness. That to secure these rights, Governments are instituted among Men, deriving their just power from the consent of the governed. That whenever any Form of Government becomes destructive of these ends, it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute new Government, laying its foundation on such principles and organizing its powers in such form, as to them shall seem most likely to effect their Safety and Happiness..."

คงซึ่งเสรีภาพที่ได้รับมาแก่ตัวของเราเอง และชนชั้นหลัง จึงได้บัญญัติ และสถาปนารัฐธรรมนูญฉบับนี้ไว้สำหรับสหรัฐอเมริกา^{๓๓}

อย่างไรก็ดีรัฐธรรมนูญนี้ยังมีไต่ถามถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน คั้งนั้นในการประชุมรัฐสภาปี พ.ศ. ๒๓๓๒ (ค.ศ. ๑๗๘๙) ได้มีข้อเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ ๑๐ บท ซึ่งที่ประชุมได้ลงมติรับข้อแก้ไขทั้ง ๑๐ บท เรียกว่า "บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิ" นี้ ได้ประกาศสิทธิบางประการแก่ประชาชนแห่งรัฐ ระบุห้ามรัฐสภาออกกฎหมาย ซึ่งเป็นการละเมิดต่อเสรีภาพส่วนบุคคล บทบัญญัติว่าด้วยสิทธินี้ ใ้ประกันเสรีภาพทางศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ เสรีภาพในการประชุม เสรีภาพในการร้องเรียนรัฐบาล ทั้งยังได้กำหนดว่า การจับกุม รวมทั้งการพิจารณาคดีของบุคคลที่ท่องเที่ยวจากกระทำนิติอาณานั้น จะต้องกระทำอย่างเที่ยงธรรมและห้ามมิให้ศาลวางโทษที่ทารุณและผิดธรรมดา

แต่ทว่าสหรัฐอเมริกาจะเป็นประเทศประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ไม่ได้หากว่าภายในประเทศยังมีทาสอยู่ ระบบทาสได้สิ้นสุดลงเมื่อลินคอล์นได้ประกาศเลิกทาสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ (ค.ศ. ๑๘๖๓) แต่ปัญหาทาสก็ยังมีไต่ถามไป เนื่องจากทาสที่เป็นอิสระนั้นยังไม่ได้รับสิทธิทางการเมืองเสมอเท่ากับเสรีชนทั้งหลาย จึงได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญถึง ๓ ครั้งเกี่ยวกับเรื่องทาส คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๑๓ ครั้งที่ ๑๔ และครั้งที่ ๑๕

^{๓๓}

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘

"... We the people of the United States, in order to form a more perfect Union, establish justice, insure domestic Tranquility, provide for the common defense, promote the general Welfare, and secure the Blessings of Liberty to ourselves and our Posterity, do ordain and establish this Constitution for the United States of America..."

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๑๓ ห้ามการมีทาสหรือการรับใช้โดยไม่สมัครใจในสหรัฐ หรือที่อื่น ๆ อันอยู่ในอำนาจของสหรัฐ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๑๔ กำหนดให้บุคคลที่เกิดในดินแดนของสหรัฐอเมริกา หรือใดแปลงชาติโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เป็นพลเมืองของสหรัฐ และยังห้ามมิให้รัฐใดออกหรือใช้กฎหมายใด ซึ่งตัดทอนเอกสิทธิของบุคคลในชีวิต เสรีภาพหรือทรัพย์สินโดยมิได้เป็นไปตามกระบวนการทางกฎหมายที่ถูกจองหรือว่าปฏิเสหมิให้ความคุ้มครองทางกฎหมายที่เท่าเทียมกันแก่บุคคลใด ๆ ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของมลรัฐ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญข้อนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้พวกนิโกรได้รับฐานะเป็นพลเมืองและได้รับสิทธิต่าง ๆ ในฐานะ เช่นนั้นควย แต่อย่างไรก็ตามพวกนิโกรที่เคยเป็นทาสก็ยังมีไม่มีสิทธิทางการเมืองโดยเฉพาะสิทธิในการเลือกตั้ง ดังนั้นจึงได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ ๑๕ ซึ่งห้ามมิให้สหรัฐหรือมลรัฐใด ๆ ปฏิเสธหรือตัดทอนสิทธิของพลเมืองสหรัฐในการออกเสียง เนื่องจากเชื้อชาติ ผิว หรือ เพาะเคยเป็นทาสมาก่อน แต่ในทางปฏิบัติบทบัญญัติข้อนี้ยังมีใให้สิทธิออกเสียงแก่พวกนิโกรทั่วทุกคนเนื่องจากมลรัฐต่าง ๆ พยายามหาทางกีดกันควยการกำหนดคุณสมบัติพิเศษของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้

เคิมรัฐต่าง ๆ ยังมีใให้สิทธิการเลือกตั้งแก่พลเมืองอย่างเต็มที่มีการจำกัดคุณสมบัติบางประการ โดยเฉพาะเกี่ยวกับจำนวนทรัพย์สินและสตรีก็ยังมีใมีสิทธิเลือกตั้ง จนกระทั่งถึง ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นครั้งที่ ๑๕ ห้ามสหรัฐหรือ มลรัฐใด ๆ ปฏิเสธหรือตัดทอนสิทธิเนื่องจากเพศ ต่อมาก็ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒๓ ครั้ง ทั้งนี้ใให้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประเทศฝรั่งเศส

ในขณะที่ประเทศอังกฤษมีวิวัฒนาการการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมาเป็นขั้น ๆ ประเทศฝรั่งเศสมีการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจการปกครองตกอยู่ในมือของพระมหากษัตริย์แก่พระองค์เดียว พระมหากษัตริย์ของฝรั่งเศสถือพระองค์ว่าเป็นผู้แทนของพระเจ้าบนสวรรค์และกษัตริย์ราชฎอย่างรุนแรง ราชฎไม่มีสิทธิทั้งทางการเมืองและทางแพ่ง ไม่มีสิทธิที่ออกเสียง ไม่มีเสรีภาพในการถือศาสนา การเขียน การยื่นเรื่องวาร้องทุกข์ การขอให้พิจารณาคดีในศาล นอกจากนี้ยังมีความเหลื่อมล้ำค่าสูงในสังคม กล่าวคือ ใค้มีการแบ่งชั้นสังคมออกเป็น พวกพระ ชุนนางและสามัญชน พวกพระและชุนนางใค้อภิสิทธิทาง ๆ พวกสามัญชนต้องเสียภาษีอย่างรุนแรง พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๓๑๗-๒๓๓๕) ซึ่งเป็นกษัตริย์เวลานั้นไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ นอกจากนั้นในปี พ.ศ.๒๓๑๘ ประกาศอิสรภาพอเมริกันโดยเฉพาะขอความที่ยืนยันถึงสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ใค้มีผลกระทบกระเทือนแพร่หลายไปในทวีปยุโรป โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส ทั้งนี้เพราะในคราวที่ชาวอเมริกันปฏิวัตินั้น ฝรั่งเศสใค้สนับสนุนอเมริกาโดยใค้ส่งทหารมาช่วยทหารที่มารบก็เลยใค้ได้รับความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพติดตัวไปค้วย นอกจากนี้ความคิดเห็นของปรัชญาเมธีต่าง ๆ ในพุทธศตวรรษที่ ๒๓ (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘) เกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิของมนุษย์ ใค้เป็นสิ่งผลักดันอีกแรงหนึ่งใค้ชาวฝรั่งเศสใค้ตั้งขึ้นค้ขอทานระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดังนั้นชาวฝรั่งเศสจึงใค้ถือการปฏิวัติขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ.๒๓๓๒ หลังจากการปฏิวัติใค้ผานพ้นไปค้แล้ว ก็ใค้มีการประกาศสิทธิของมนุษย์และราชฎ (Declaration des droits de l'Homme et du Citoyen) ซึ่งเป็นรากฐานของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ลักษณะสำคัญของประกาศฉบับนี้ค้คือ หลักที่ว่าอำนาจธิปไตยเป็นของประชาชนทั้งปวง หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการเก็บภาษีอากร และหลักการที่ผู้ปกครองจะค้องรับผิดชอบต่อมหาชนหรือประเทศชาติ นอกจากนี้ยังใค้ยืนยันสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลที่มีต่อรัฐ สมภาพ และความปลอดภัย

ผู้ปฏิบัติประกาศสิทธิของมนุษย์และราษฎรนี้ มิได้ประสงค์แต่จะให้เพียง
ประกาศรับสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ยังคงการให้เข้ากับ
มนุษยชาติทุกภาษา ทุกยุคทุกสมัย และทุกหนทุกแห่งในโลก

อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติในครั้งนั้นไม่ได้ทำให้ประเทศฝรั่งเศส เป็นประชา
ชาติไปโดยอย่างแท้จริงเลย เพราะมาคราฐานการปกครองซีพของประเทศฝรั่งเศสยัง
อยู่ในขั้นต่ำ ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่าง
ถ่องแท้ ทั้งนี้เป็นการ เปิดโอกาสใหม่บุคคลที่แสวงหาอำนาจเข้ามาปกครองประเทศ
และระบอบการปกครองแบบจักรวรรดิก็ได้เริ่มต้นตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระเจ้า
นโปเลียนที่ ๑ โค้วราชภิเษกขึ้นเป็นจักรพรรดิปกครองประเทศฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ.
๒๓๘๗ (ค.ศ. ๑๘๐๔) ทำให้การเป็นสาธารณรัฐครั้งที่ ๑ ของฝรั่งเศสต้องสิ้นสุดลง
การปฏิวัติปี พ.ศ. ๒๓๓๒ (ค.ศ. ๑๗๘๙) จึงเป็นเพียงก้าวแรกที่ฝรั่งเศสย่างเข้า
สู่ดินแดนประชาธิปไตย

ต่อมาได้เกิดการปฏิวัติขึ้นในฝรั่งเศสอีกในปี ค.ศ. ๑๘๓๐ (พ.ศ. ๒๓๗๓)
ในสมัยของพระเจ้าชาร์ลที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๒๓๗๓) ทั้งนี้เนื่องจากประชาชน
ไม่พอใจในการปกครองของพระองค์ พระองค์ทรงออกกฎหมาย จำกัดสิทธิการเมือง
ของราษฎรให้แคบเขากว่าแต่ก่อนเพื่อให้จำนวนผู้มีสิทธิลดลง นอกจากนี้ยังโค้วยา
ยามปราบปรามหนังสือพิมพ์ให้ออกความเห็นปรักปรำรัฐบาล พวกประชาชนจึงโค้วก
การปฏิวัติขึ้น การปฏิวัติครั้งนี้เป็นการทำลายเอกลัทธิของพวกผู้ดีและเพื่อความเสมอ
ภาคทางสังคม

เมื่อพระเจ้าชาร์ลที่ ๑๐ ถูกขับไล่ออกจากตำแหน่งแล้ว พระเจ้าหลุยส์ฟิลิปป์
(พ.ศ. ๒๓๗๓ - ๒๓๘๑) ได้เป็นกษัตริย์แทนพระองค์สนับสนุนพวกชนชั้นกลางในครั้ง
นั้นผู้มีสิทธิทางการเมืองเป็นพวกชนชั้นสูงและชั้นกลาง ประชาชนทั่วไปใครจะมีเสียง
ในการปกครอง มีข้อเสนอแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อเปิดโอกาสให้ชาว
ฝรั่งเศสได้รับสิทธิการเมืองเพิ่มขึ้น แก่พระเจ้าหลุยส์ฟิลิปป์ ไม่ทรงเห็นด้วย การ

ปฏิวัติเพื่อเรียกร้องความเสมอภาคทางการ เมืองจึงได้เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๑ (ค.ศ. ๑๘๔๘) เป็นเหตุให้พระเจ้าหลุยส์ ฟิลิปป์ กองสละราชบัลลังก์ ฝรั่งเศสจึงโคกดับเป็นสาธารณรัฐอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๙๑ มีชื่อว่า สาธารณรัฐครั้งที่ ๒

การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๓๙๑ (ค.ศ. ๑๘๔๘) เป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประวัติศาสตร์ภายในประเทศฝรั่งเศส ในศตวรรษที่ ๑๙ เนื่องจากว่าเป็นเครื่องหมายของสิทธิเลือกตั้งโดยราษฎรทั่วไป หรืออีกนัยหนึ่ง ระบอบประชาธิปไตย... เป็นครั้งแรกที่มีการปฏิบัติตามหลักการของประชาธิปไตยตามปณิธาน ขวัญใจประชาชนที่อยู่ตามหัวเมืองและชนบท ในเมืองเล็กเมืองน้อย ใดมีส่วนเขามาเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเมือง ซึ่งแตกอนั้นเป็นเรื่องเฉพาะของผู้ที่อยู่ในเมือง และศูนย์กลางของกรรมกร^{๓๔}

การปฏิวัติครั้งนี้มีผลให้ฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐได้เพียง ๔ ปี ก็ต้องเปลี่ยนไปเป็นจักรวรรดิครั้งที่ ๒ โดยมีนโปเลียนที่ ๓ เป็นจักรพรรดิ (พ.ศ. ๒๓๙๕ - ๒๔๑๓) พระองค์พยายามปกครองประเทศอย่างเด็ดขาด พยายามจะสร้างชื่อเสียงเหมือนนโปเลียนที่ ๑ แต่ก็ไม่สำเร็จ พระองค์ แพสงครามปรัสเซีย และถูกจับเป็นเชลยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๓ (ค.ศ. ๑๘๗๐) ในกรุงปารีส เกิดปฏิวัติ ราษฎรเขาไปในรัฐสภาขององุ่นปลดคนโปเลียนที่ ๓ ออกจากราชบัลลังก์ รัฐสภาก็ยอมตามประเทศฝรั่งเศส โคกดับเป็นสาธารณรัฐครั้งที่ ๓ ระบอบกษัตริย์ก็โคกดับลงในประเทศฝรั่งเศส

๓๔

Lucien Romier, A History of France Tr. A.L. Rowse.

(London: Macmillan & Co. Ltd., 1953), p.395

"...The Revolution of 1848 is the decisive turning - point in the internal history of France in the 19th century, because it marks the coming of universal suffrage, that is to say, of democracy... for the first time, a regular application to the principle of democracy; it enabled the people of the provinces, of the countryside, of the small towns to enter into the movement of politics which had hitherto excited only towns people and working - class centres..."

กรันถึง พ.ศ. ๒๔๔๓ (ค.ศ. ๑๙๕๐) ฝรั่งเศสก็ได้เปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐครั้งที่ ๔ ในที่สุด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ (ค.ศ. ๑๙๕๘) ภายใต้การนำของนายพล เดอ โกล (de Gaulle) ประเทศฝรั่งเศสก็กลายเป็นสาธารณรัฐครั้งที่ ๕

ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีผู้สงสัยว่าฝรั่งเศสเป็นประเทศประชาธิปไตยที่สมบูรณ์หรือไม่ ปัจจุบันนี้ถึงกับได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ฝรั่งเศส คือ เดอ โกล หรือเดอโกล คือฝรั่งเศส การปฏิวัติของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๓๗๒ เป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตย แต่หลังจากนั้นเป็นเวลา ๑๗๖ ปี ก็ยังไม่สามารถจะพูดได้เต็มปากว่าฝรั่งเศสเป็นประชาธิปไตย ประเทศฝรั่งเศสเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ระบอบประชาธิปไตยมิใช่จะเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ การเจริญของประชาธิปไตยเป็นไปอย่างเชื่องช้า และใช้เวลานาน

ประเทศญี่ปุ่น

เดิมประเทศญี่ปุ่นปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เช่นเดียวกับประเทศอื่น มีพระจักรพรรดิเป็นประมุขดำรงอยู่ในฐานะเป็นที่เคารพอย่างสูงสุด ของประชาชนเพราะเชื่อกันว่าทรงสืบเชื้อสายมาจากพระอาทิตย์ แต่พระองค์หาได้ทรงมีพระราชอำนาจอย่างเต็มที่ไม่ โดยแท้จริงแล้วอำนาจในการบริหารประเทศ ตกอยู่ในมือของพวกโชกุน (Shogun) ซึ่งทำหน้าที่เสมือนหนึ่งมหาอุปราช ปกครองบ้านเมืองแทนพระจักรพรรดิ

ใน พ.ศ. ๒๓๙๗ ประธานาธิบดีฟิลมอร์ (Fillmore) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้ส่งพลเรือจัตวา แมทธิว คาลเบรท เพอร์รี่ (Matthew Calbraith Perry) มาค้าขายและเจรจาใหญ่ญี่ปุ่นเปิดการค้าติดต่อกับต่างประเทศ ญี่ปุ่นจึงได้เลิกนโยบายอยู่อย่างโดดเดี่ยวที่เคยปฏิบัติมาเป็นเวลากว่า ๒๐๐ ปี การเปิดศักราชใหม่ติดต่อกับต่างประเทศนี้ ยังผลให้มีการฟื้นฟูประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นที่ยกย่องอำนาจของพระจักรพรรดิ ตำแหน่งโชกุนจึงเป็นอันสิ้นสุดลง

ในรัชสมัยพระเจ้าเมจิกุฮิโตะ (Mutsuhito พ.ศ. ๒๔๑๐ - ๒๔๕๕) ญี่ปุ่นได้เปิดศักราชปรับปรุงบ้านเมืองครั้งใหญ่ หรือที่เรียกกันว่าสมัยเมจิ (Meiji) ซึ่งอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๕ การปรับปรุงครั้งนี้พระจักรพรรดิพระราชทานการสนับสนุนอย่างเต็มที่ดังจะเห็นได้จากพระปฏิญญานของพระองค์ (Charter

Oath of Five Articles) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ซึ่งมีคำว่า

๑. ให้ทั้งสภาพิจารณาและตัดสินเรื่องต่าง ๆ ทั้งหมดโดยมติมหาชน
๒. ให้ประชาชนทั้งมวลรวมมือกันอย่างพร้อมเพรียงเพื่อที่จะดำเนินการบริหารกิจการของบ้านเมือง
๓. บุคคลทุกคนมีโอกาสในการที่จะเลือกประกอบอาชีพ
๔. ประเพณีและกฎปฏิบัติทั้งหลายในอดีตที่โหดร้าย จะต้องถูกยกเลิก และความยุติธรรมจะตองอาศัยกฎของสวรรค์และโลกเป็นพื้นฐาน
๕. ให้แสวงหาความฉลาดและความรู้ทั่วโลก เพื่อจะวางรากฐานจักรวรรดิอย่างมั่นคง^{๓๕}

เมื่อพระจักรพรรดิทรงได้พระราชอำนาจคืนมาแล้ว ก็ทรงปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีขุนนางเป็นที่ปรึกษา พวกขุนนางเหล่านี้จึงถวายคำแนะนำ

๓๕

Chitoshi Yanaga ga, Japan Since Perry (New York: Mc Graw Hill Book Company, Inc., 1949), p. 48

1. Deliberative assemblies shall be established and all matters be decided by public opinion.
2. The whole nation shall unite in carrying out the administration of affairs of state.
3. Every person shall be given the opportunity to pursue a calling of his choice.
4. Absurd customs and practices of the past shall be discarded and justice shall be based on the laws of heaven and earth.
5. Wisdom and knowledge shall be sought all over the world in order to established firmly the foundations of the Empire.

ให้พระองค์ทรงปรับปรุงระบอบการปกครองให้ทันสมัย พระเจ้ามัทสุชิโตจึงทรงตราพระราชบัญญัติยุบระบอบศักดินา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๔ หลังจากนั้นก็ทรงปรับปรุงการปกครองให้เป็นไปตามพระปฏิญญาข้อที่ ๑ คือ ให้มีการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ โดยทรงดำเนินการทีละขั้น คอยเหตุที่ทรงตระหนักพระทัยคือว่าราษฎรชาวญี่ปุ่นส่วนมากยังไม่มีความรู้ ความชำนาญในการปกครองตนเอง จำเป็นจะต้องฝึกฝนให้รู้จักการปกครองระบอบนี้

ใน พ.ศ. ๒๔๑๒ พระจักรพรรดิโปรด ฯ ให้มีการตั้งสภาขุนนางขึ้น ประกอบด้วยสมาชิกจากตระกูลขุนนาง ๒๗ ตระกูล สภานี้มีหน้าที่อภิปรายกิจการต่าง ๆ ที่รัฐบาลเสนอ และถวายคำปรึกษาแก่พระจักรพรรดิ แต่สภาที่ตั้งอยู่ได้เพียง ๔ ปี ก็เลิก เนื่องจากว่าชาวญี่ปุ่นที่เป็นพวกเสรีนิยม (Liberal) เรียกร้องให้รัฐบาลตั้งสถาบันที่สมาชิกเลือกตั้งโดยราษฎร แต่พระจักรพรรดิทรงเห็นว่าชาวญี่ปุ่นยังได้รับการศึกษาไม่เพียงพอ และยังขาดความชำนาญในการปกครองตามระบอบเซนวนั้น จึงเพียงแต่ทรงตั้งสภาผู้ว่าราชการมณฑล ซึ่งมีการประชุมทุกปี ที่เมืองหลวงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ว่าราชการมณฑลต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงมณฑลของตน แต่สภานี้ยังไม่มีอำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่ตรงกับความต้องการของพวกเขาเสรีนิยม

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ พระจักรพรรดิได้ทรงตั้งสภาเซบุรุซุ
(Council of Elder Statesmen) ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของพระองค์ และใน พ.ศ. ๒๔๒๑ รัฐบาลได้ตั้งสภาเทศบาลประจำมณฑล สภาเทศบาลประจำนคร และสภาเทศบาลประจำเมือง ให้สิทธิแก่ชายชาวญี่ปุ่นที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปี ขึ้นไป และเสียภาษีให้แก่รัฐบาล ได้มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น เป็นการฝึกสอนให้มีการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกันพวกเสรีนิยมก็จัดตั้งสมาคมผู้รักชาติ ถวายฎีกาต่อพระจักรพรรดิ เรียกร้องให้พระองค์ทรงตั้งสภาผู้แทนราษฎร มีผู้ลงนามในฎีกาฉบับนี้ถึงแปดหมื่นคน พระจักรพรรดิทรงอนุมัติขอเสนอเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๔ และได้ทรงเรียกประชุมสภาแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ ระยะเวลาระหว่าง

พ.ศ. ๒๔๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๓ เป็นสมัยการตระเตรียมงานวางระเบียบและปรับปรุง
 วิธีบริหารให้สอดคล้องตามระบอบรัฐธรรมนูญ รัฐบาลได้ตั้งนาย อีโต (Ito)
 เป็นประธานคณะกรรมการไปสอบสวนระบอบการปกครองในยุโรปและอเมริกา
 คณะกรรมการเสนอแบบเยอรมัน เพราะประเทศเยอรมันเคยมีเจ้านายและขุนนาง
 ที่มีอำนาจตามแบบศักดินาสวามิภักดิ์ เช่นเดียวกับญี่ปุ่นมาก่อน เมื่อนายอีโตเดินทาง
 กลับก็ได้รับตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานสืบสวนระบอบการปกครอง ดำเนินการ
 ร่างรัฐธรรมนูญ

พระจักรพรรดิไคทรงปรับปรุงคณะเสนาบดี เปลี่ยนเป็นคณะรัฐมนตรีตาม
 แบบตะวันตก อีโตได้รับบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางชั้นเกาน์ (Count) และเป็น
 นายกรัฐมนตรีคนแรก เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๒ (ค.ศ. ๑๘๘๙)
 พระจักรพรรดิไคพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แกราชอาณาจักรญี่ปุ่น นับว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศ
 แรกในทวีปเอเชียที่มีการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญ
 ฉบับปี ๒๔๓๒ มีรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยโดยแท้ สิทธิในการเลือกตั้งที่ให้แก่
 ประชาชนยังอยู่ในวงจำกัด ฝ่ายบริหารรวมอำนาจไว้มาก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้อ
 ใช้สืบมาจนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕)

เมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ การยึดครองญี่ปุ่นได้ทำไปอย่าง
 รวดเร็ว ตามทฤษฎี การยึดครองทำร่วมกัน ๑๑ ประเทศ โดยอาศัยคณะกรรมการมา
 อธิการภาคตะวันออกไกล (Far Eastern Commission หรือ F.E.C.) ที่
 กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. แต่ในทางปฏิบัติอยู่ในความรับผิดชอบของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมี
 นายพลเอกพิเศษ แมคอาเธอร์ (Douglas Mac Arthur) เป็นผู้บัญชาการทหาร
 สูงสุดฝ่ายพันธมิตร (Supreme Commander of the Allied Powers หรือ
 SCAP.)

การยึดครองประเทศญี่ปุ่นมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศประชาธิปไตย

ต้องการที่จะให้เสรีภาพอย่างกว้างขวางแก่ประชาชน หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง จักระบบการศึกษาให้คล้ายคลึงกับแบบอเมริกา ๖ - ๓ - ๓ - ๔ การศึกษาภาคบังคับ ๖ ปี จักรหลักสูตรแบบเวียนและอบรมครูให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย การบริหารประเทศเปลี่ยนรูปเป็นการกระจายอำนาจ (Decentralization) สนับสนุนการปกครองท้องถิ่น ใ้มีการปรับปรุงที่ดิน (Land reform) ให้ราษฎรสามัญมีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินของตนเอง และจักระบบสังคมใหม่ให้เป็นไปตามแบบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เอง ญี่ปุ่นจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วยศาสตราจารย์หลายคน ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้เป็นไปตามแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ และเป็นครั้งแรกที่สตรีญี่ปุ่นได้รับสิทธิทางการเมือง

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๕ (ค.ศ. ๑๙๔๒) มีหลักสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญโคบายครบถ้วน คือ

๑. หลักเสรีภาพ คือหลักว่าด้วยสิทธิของมนุษย์
๒. หลักสมภาพ คือหลักว่าด้วยความเสมอภาคของมนุษย์
๓. หลักการปกครองแยกอำนาจคล้ายอังกฤษ มี ๒ สภา คือ สภามন্ত্রী

และสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกทั้ง ๒ สภาต้องเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งโดยตรง ตุลาการศาลสูงสุดนั้นนอกจากอธิบดีศาลสูงสุด คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง สำหรับอธิบดีสูงสุดนั้น จักรพรรดิทรงแต่งตั้งตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ แต่ทุกคราวที่มีสภาผู้แทนใหม่ ทรงเสนอให้ราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาเห็นชอบก่อน ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนมากให้ปลดตุลาการคนใด ตุลาการคนนั้นจะตองถูกปลด และต้องพิจารณาทุก ๆ ๑๐ ปี ตุลาการยอมอยู่จนครบเกษียณอายุใครถอดถอนไม่ได้ เว้นไว้แต่จะถูกพิพากษาว่าสติหรือร่างกายไม่สามารถหรือในกรณีถูกฟ้องต่อรัฐบาล (Public Impeachment) และรัฐสภาตั้งศาลซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสองสภาขึ้นวินิจฉัย สำหรับตุลาการศาลล่างนั้น คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งโดยศาลสูงสุดเสนอนาม

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๔๘๕ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในประเทศญี่ปุ่น ก็ดำเนินด้วยดีตลอดมา

ญี่ปุ่นเป็นตัวอย่างที่ดีของประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในชั้น
 คน ญี่ปุ่นมีการปกครองโดยกลุ่ม และกลุ่มผู้บริหารประเทศนี้ เป็นผู้ที่มีความปรารถนา
 คดีและมีความจริงใจ (Sincerity) ที่จะให้สิทธิแก่ประชาชนอย่างแท้จริง และ
 ตอมาควยความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นก็สามารถสร้างหลักของประชา
 ธิปไตยขึ้นไว้ในประเทศของคนใด

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะที่จะใช้ใน
 ประเทศที่รักเสรีทั้งหลาย แต่การปกครองระบอบนี้เป็นเรื่องไม่สิ้นสุด จะต้องวิวัฒนาการ
 การติดต่อกันไปเรื่อย ๆ และจะต้องคอยเป็นคอยไป ประเทศใดที่ปกครองระบอบ
 ประชาธิปไตยนี้ จะพอใจในตนเองไม่ได้เลย

หนทางที่จะนำไปสู่หลักประชาธิปไตยนั้น มีหลายทาง ตามตัวอย่างของ
 ประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น จะเห็นได้ว่า

๑. เป็นการให้จากเบื้องบนแก่เบื้องล่าง
๒. เป็นการเรียกร้องจากเบื้องล่างทอเบื้องบน
๓. จากความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย คือ เบื้องล่างเรียกร้อง เบื้องบน
 ก็พร้อมที่จะให้

เมื่อประเทศใดประเทศหนึ่งมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว
 จะต้องไม่มีทั้งเบื้องกลางและเบื้องบน แต่ทุกฝ่ายจะต้องเขามามีส่วนร่วมในการปก
 ครองเท่ากัน และต่างก็จะครองรฐนาที่ของตน อย่างไรก็ตามประสพการณ์ของแต่ละ
 ประเทศในการวิวัฒนาการ เขาสู่อระบอบประชาธิปไตยนั้นไม่เหมือนกัน และไม่สามารถ
 จะลอกกันใด แต่อาจจะเลียนแบบกันได้ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายเดียวกัน นั่นคือ
 ระบอบประชาธิปไตย.